

ISSN № 2312-0665

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

ЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

**Збірник наукових праць
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди**

Випуск 56

Харків
ХНПУ імені Г. С. Сковороди
2022

Редакційна колегія: **Халіман О. В.** – гол. ред., д.ф.н., доц., доц. каф. укр. мови ХНПУ імені Г. С. Сковороди; **Голобородько К. Ю.** – д.ф.н., проф., декан укр. мовно-літ. фак-ту імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка ХНПУ імені Г. С. Сковороди; **Даниленко А. І.** – повний проф. каф. сучасних мов і культур Пейсівського ун-ту (м. Нью-Йорк, США); **Ковтун О. В.** – к.ф.н., доц., доц. каф. теорії і практики перекладу факультету іноземних мов Донец. нац. ун-ту імені Василя Стуса; **Костікова І. І.** – д.п.н., проф., зав. каф. теорії і практики англійської мови ХНПУ імені Г. С. Сковороди; **Краснобаєва-Чорна Ж. В.** – д.ф.н., проф., проф. каф. загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Донец. нац. ун-ту імені Василя Стуса; **Маленко О. О.** – д.ф.н., проф., зав. каф. українознавства та лінгводидактики ХНПУ імені Г. С. Сковороди; **Ніка О. І.** – д.ф.н., проф., проф. каф. укр. мови та прикладної лінгвістики Ін-ту філології Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка; **Олексенко О. А.** – к.ф.н., проф., проф. каф. укр. мови ХНПУ імені Г. С. Сковороди; **Петрова Т. О.** – к.ф.н., доц., доц. каф. мовної підготовки Держ. біотехнолог. ун-ту; **Піддубна Н. В.** – д.ф.н., доц., проф. каф. укр. мови ХНПУ імені Г. С. Сковороди; **Попов С. Л.** – д.ф.н., проф., проф. каф. рос. мови ХНУ ім. В. Н. Каразіна; **Сазонова Я. Ю.** – д.ф.н., доц., зав. каф. фонетики і граматики англ. мови ХНПУ імені Г. С. Сковороди; **Щербакова Н. В.** – к.ф.н., доц., зав. каф. укр. мови ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Рецензенти: **Кочан Ірина Миколаївна** – доктор філол. наук, професор, завідувач кафедри українського прикладного мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка;

Шкіцька Ірина Юрївна – доктор філол. наук, професор, професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Західноукраїнського національного університету

Затверджено вченою радою

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(пр. № 5 від 24.06.2022 р.)

Постановою Президії ДАК України № 1-05/1 від 10.02.2010 р. (перереєстрація — наказ МОН України № 886 від 02.07.2020 р.) збірник унесено до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України, у яких можуть публікуватися результати наукових досліджень на здобуття наукових ступенів доктора й кандидата наук.

Спеціальність ДАК: *філологічні науки (мовознавство, українська мова).*

Електронну версію журналу включено до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Збірник зареєстровано в міжнародних каталогах періодичних видань та базах даних: Ulrichsweb Global Serials Directory, OCLC WorldCat, Index Copernicus, Open Academic Journals Index (OAJI), Research Bible, BASE (Bielefeld Academic search Engine), Google Scholar (Гугл Академія), Polska Bibliografia Naukowa, ERIH PLUS.

ISSN 2312-0665 (Print), ISSN 2312-7546 (Online)

Свідцтво про державну реєстрацію: KB № 15671-4143 ПР від 21.09.2009 року.

Адреса редакції: 61168, м. Харків, вул. Валентинівська, 2.

Телефон: (0572) 68-02-36

Електронну версію збірника розміщено на сайті:

<http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/lingvistics>

E-mail: lingvos@meta.ua

Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Харків, 2022. Вип. 56. 422 с.

У збірнику вміщено статті, що репрезентують широкий спектр актуальних лінгвістичних проблем (питання лексикології, граматики, текстознавства, дискурсології, лінгвопоетики, лінгвоконцептології, лінгводидактики), огляди, рецензії.

Відповідальний за випуск: д.ф.н., доц. О. В. Халіман

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

МОВНИЙ ОБРАЗ ПРОСТОРУ В ОПОВІДАННІ М. ВІНГРАНОВСЬКОГО «ПЕРВІНКА»

У статті досліджено специфіку художнього номінування простору в мові оповідання М. Вінграновського «Первінка»: описано семантичне наповнення й функційне навантаження лексичних одиниць, що вербалізують просторові образи в тексті. Визначено, що в процесі творення художнього простору яскраво проявляються три важливі для ідіостилю М. Вінграновського риси: 1) призма наївного дитячого сприйняття; 2) кінематографічність; 3) глибока поетичність в описі природи. Органічне поєднання антропогенного та природного простору відіграє важливу роль в організації сюжету, створенні образів та характерів, формуванні емоційного забарвлення твору.

Ключові слова: художній простір, кінематографічність, природний простір, антропогенний простір, ідіостиль.

Skydan M. Linguistic image of space in M. Vingranovskyi's short story «Pervinka». Our research is devoted to the peculiarities of the artistic embodiment of space in the language of Mykolai Vingranovskyi's short story «Pervinka». The urgency of the study is due to the need to analyze the nominations of space in the text of the story as a separate fragment of the linguistic picture of the world, as well as the fact that the specifics of space in Mykola Vingranovskyi's short prose is little studied. The object of our study is lexical means of expression of spatial concepts. The purpose of our research is to determine the specifics of the artistic nomination of space in the language of Mykola Vingranovskyi's short story «Pervinka». The task is to describe the semantic content and functional load of lexical units that create spatial images in the text.

As the story «Pervinka» depicts life during the war, Mykola Vingranovskyi creates an artistic space in accordance with historical time and reality and the inner psychological state of seven-year-old Mykolka – the protagonist of the work. In general, the background of the events are three loci: the district center with a market, the way home through the steppe, the boy's village, the first of which is someone else's space. Both anthropogenic and natural space appear not only as a background, but also as an expression of the epoch.

M. Vingranovskyi creates artistic space regardless of the points on the map, only sometimes using specific symbols of distances and onyms.

Despite the frequent use of nominations for anthropogenic space, the work is dominated by natural space. At the same time, the explicants of natural space are endowed with greater psychologism, sometimes even humanized in the author's own metaphorical constructions, which fully corresponds to the artistic idea of the work.

It is determined that in the creation of artistic space three important features

of M. Vingranovskyi's idiostyle are clearly manifested: 1) the prism of naive children's perception; 2) cinematography; 3) deep poetry in the description of nature. The organic combination of anthropogenic and natural space plays an important role in the organization of the plot, the creation of images and characters, the formation of emotional color of the work.

Key words: *artistic space, onyms, cinematography, natural space, anthropogenic space, idiostyle.*

Вступ

Проза М. Вінграновського – унікальне явище в сучасній українській літературі. Одна з основ світобачення письменника – гармонійне сприйняття світу, реалізоване у фольклорних, міфопоетичних, казкових кінематографічних мотивах, що позначено й на втіленні часопростору його творів.

Наша розвідка присвячена особливостям художнього втілення простору в мові оповідання Миколи Вінграновського «Первінка». Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу номінацій простору в тексті оповідання як окремого фрагмента мовної картини світу, а також тим, що специфіка простору в малій прозі Миколи Вінграновського мало вивчена. Попри значну увагу мовознавців до митця, його творчий доробок здебільшого висвітлено в площині поезії. Можемо назвати невелику кількість досліджень, що стосуються саме малої прози письменника, зокрема праці О. Алексеєвої (2015), І. Бабій (2014), О. Гоменюк (2015, 2017), В. Калашника (2007) та Ю. Калашник (2007, 2015), Ю. Кремняк (2007), Н. Сологуб (2011). Серед лінгвістичних розвідок мовотворчості Миколи Вінграновського є кілька праць, присвячених вивченню мовних параметрів утілення простору. Зокрема, у статті «Я хочу розказати вам про наші ріки невеликі...» Л. Прокопович (2011) розглядає мовний образ простору в поезії М. Вінграновського. Н. Линник (2014) серед інших філософських категорій аналізує часопростір у малій прозі М. Вінграновського, слушно акцентуючи на тяжінні автора до кінематографічності в його моделюванні. І. Голубовська (2015) досліджує деякі аспекти художнього простору в дитячій поезії М. Вінграновського. О. Алексеєва (2015) вивчає синтаксичні засоби вираження часопростору в оповіданні «Не дивись мені в спину...».

Філософські категорії простору й часу в науковій літературі ХХ ст. зазнали всебічного осмислення. Відомою є гіпотеза Сепіра-Ворфа про

лінгвістичну відносність, в основі якої лежить ідея про те, що мова містить певну систему цінностей і виражені в ній значення складаються в колективну філософію, яка властива всім носіям цієї мови. Як зазначає дослідник, «ми виокремлюємо у світі явищ ті чи ті категорії та типи не тому, що вони самоочевидні; навпаки, світ постає перед нами як калейдоскопічний потік вражень, що має бути зорганізований нашою свідомістю, тобто в основному – мовною системою, яка зберігається в нашій свідомості» (Whorf, 1956: 213). Якщо екстраполювати цю ідею на категорії простору й часу, то можна умовно говорити про зміну їхнього статусу, перенесення з винятково філософської площини в лінгвальну.

Мета нашої розвідки – визначити специфіку художнього номінування простору в мові оповідання Миколи Вінграновського «Первінка». Завдання: 1) висвітлити аспекти потрактування категорії простору в лінгвістиці; 2) описати семантичне наповнення й функційне навантаження лексичних одиниць, що творять просторові образи в тексті.

Методи дослідження

Основними методами дослідження обрано метод суцільної вибірки матеріалу з оповідання «Первінка» для створення картотеки, класифікаційний метод використано з метою групування типів просторових понять, описовий та контекстуальний – для відповідної інтерпретації матеріалу, метод стилістичного аналізу для встановлення типів стилістичних засобів, що реалізують індивідуально-авторське осмислення просторових номінацій.

Виклад основного матеріалу

Нині існують різні аспекти потрактування категорії простору в лінгвістиці. І. Довбня визначає шість основних підходів до опису просторових уявлень: 1) когнітивний; 2) семантичний; 3) фізичний (або топологічний); 4) системний; 5) структурний; 6) культурологічний (Довбня, 2008: 230). Особливої уваги заслуговує художня когніція простору, адже простір у художньому тексті не є об'єктивним відбиттям простору реального, йому властиві образність та суб'єктивність. Художній простір Ю. Лотман визначає як «континуум, у якому розміщуються персонажі й відбувається дія», поділяючи його на «чарівний

і побутовий, зовнішній або внутрішній» та уточнюючи, що «поведінка персонажів значною мірою пов'язана з простором, у якому вони перебувають і, переходячи з одного простору в інший, людина змінюється згідно з його законами» (Лотман, 2002: 264). У більш вузькому розумінні простір художнього тексту – це просторова організація його подій, що нерозривно пов'язана із часовою організацією твору й торкається системи просторових образів тексту.

Простір художнього твору, як і час, має певні властивості, пов'язані із зовнішнім фокусом організації художнього світу, який сприймає читач, та внутрішнього фокусу, що висвітлює просторові характеристики самого текстового континууму як відносно замкненого внутрішнього самодостатнього світу. Ці кути зору доповнюють один одного, тому під час аналізу художнього тексту варто враховувати обидва ці аспекти проектування простору.

У художньому тексті розрізняють простір оповідача й простір персонажів. Їхня взаємодія робить художній простір усього твору багатовимірним. Але домінантним є простір оповідача, оскільки він забезпечує внутрішню цілісність тексту й дає змогу поєднати різні ракурси опису та зображення. Простір персонажа водночас може розширюватися чи звужуватися відносно самого персонажа або певного предмета опису. Розширення простору може мотивуватися поступовим розширенням досвіду героя, пізнанням зовнішнього світу. Реально сприйнятий персонажем або оповідачем простір може доповнювати уявний. Простір, поданий крізь призму сприйняття персонажа, зазнає деформацій, пов'язаних з особливим ракурсом його бачення. Простір у тексті може бути конкретним, тобто пов'язаним із локальними показниками території, або, навпаки, абстрактним і не мати зв'язку з певним місцем.

Серед лексичних засобів вираження просторових відношень у мові є узагальнені й конкретні назви просторових реалій та понять, топоніми, дієслова зі значенням переміщення й перебування в певному просторі, прислівники, що вказують на просторові координати й напрямок руху, прикметники локативної семантики. У роботі лексеми із просторовим значенням групуємо за ознакою *природний / антропогенний (штучний) простори* (Ющенко, 2007: 13). До перших, відповідно, належать слова із загальною просторовою семантикою, назви природних локусів та просторів, пов'язаних із тілом людини.

Лексика, що номінує населені пункти, назви будівель, приміщень тощо позначає штучно створені об'єкти.

Оскільки в оповіданні «Первінка» змальовано життя у воєнний період, Микола Вінграновський творить художній простір відповідно до історичного часу й дійсності та внутрішнього психологічного стану семилітнього Миколки – головного героя твору. Загалом тлом подій постають три локуси: райцентр з базаром, дорога додому через степ, село хлопчика, перші з яких – це чужий простір. Й антропогенний, і природний простір є не тільки тлом, а й виразником епохи: *Микола добігав до райцентру. Околичні вулиці степового райцентру були без хат і дерев – купи цегли, та глини, та уламків. / Миколка біг далі. / На перехресті двох таких мертвих вулиць він зупинився; в який його бік тепер? (Вінграновський, 2004: 145); Так вони і посувалися вдвох під жерлами танків та гармат, поміж перекинутими машинами, погорілими гарбами і возами (Вінграновський, 2004: 152).*

В описі райцентру фокус уваги – на деталях руйнівних наслідків війни, які вихоплює поглядом хлопчина: *Оглянувся туди-сюди: голо і порожньо навкруги, лише німецький танк обгорілий (Вінграновський, 2004: 146).* Емоційно-оцінні слова передають страх дитини (*голо, порожньо*).

Для опису базару використано прийом кінематографічності: читач ніби рухається за поглядом Миколки: *Їхали-бігли недовго: почувся людський гамір, і перед Миколкою відкрився базар.*

Миколка обвів його очима і сказав:

– Ого, який великий! <...>

А на самому базарі так Миколка вже надивився (Вінграновський, 2004: 146).

Ключовою в сприйнятті простору є пряма мова, що передає здивування хлопчини. Поступово образ базару стає рельєфнішим через нанизування деталей (назви будівель, відтворення відчуття метушні): *Миколка прожогом вискакує з перукарні і стає: базар великий, людей багато, і де тих корів продають – невідомо (Вінграновський, 2004: 148); Вони стояли в дальньому куті базару, де починались будівлі, і жували своє останнє винесене на базар сіно (Вінграновський, 2004: 148).*

Микола Вінграновський, тяжіючи в малій прозі до зображення дійсності крізь призму дитячого сприйняття, майстерно відтворює

наївну картину світу: *Тепер мерціш купувати корову та бігом додому, щоб мати понюхала, а з нею братик і сестричка, щоб знали і вони, які-то духи бувають на світі у перукарні на базарі* (Вінграновський, 2004: 148). У цьому контексті можна чітко побачити зміщення простору від свого, знайомого світу до абстрактного, великого світу.

Виразності опису понівеченого війною степу, яким хлопець вертається додому, додають метафоризовані дієслова, об'єднані в градаційний ряд: *Тікаючи, німецькі танки і машини так погризли, погорбили, пом'яли, подушили землю, що йти було неможливо* (Вінграновський, 2004: 152). Показовою є сцена бомбардування: *Степ, де щойно пройшли Миколка з Первінкою, закипів від бомб, як смола в казані. Бомби падали одна на одну, бо їм не вистачало місяця. Де і як сховався Миколка з Первінкою, видно не було, видні були вогонь і дим, та чути надірваний голос повітря. Все скінчилося раптово, як і почалося: щезли літаки, і лише вирви в землі здивовано-тихо задивились у небо. Миколка з Первінкою вилізли з воронки* (Вінграновський, 2004: 154, 155). У метафоричному змалюванні степу, увиразненому порівнянням і розгорнутому в наступному реченні, домінує образна ознака пекла.

При цьому природний відкритий простір під час опису повітряного бою набуває ознак обмеженості: *Раптом у небі, де не візьмись, з'явилися наші і німецькі літаки. Одні з заходу, другі зі сходу. І тих і тих було так багато, що їхнім крилам не вистачало неба* (Вінграновський, 2004: 154). В іншому ракурсі природний простір набуває ознак живого створіння, і таке олюднення підсилює драматичний ефект запустіння, відсутності життя: *Порожнє запусчене поле сумно лежало без нічого, – ні соняшник, ні колосок не хвилювали його в усі роки війни* (Вінграновський, 2004: 164).

Свій простір для Миколки – це його село, обійстя, хата: *Хата була велика, бо татів ще дід, як мати казала, на Бузі козакував і, козакуючи, сотворив цю хату своїм дітям* (Вінграновський, 2004: 157). У концептуальному плані важливою постає ознака домівки як зв'язку поколінь. Водночас опис Миколчиної домівки викликає глибоке співчуття та біль, відбиваючи картину тогочасної дійсності: *Підходили до Миколчиної напівзгорілої хати. Хата стояла на рівному місці в обгорілому садку, з обгорілим сараєм. Лишилися подряпані котами білі вугли, та двоє вікон лишилось із десяти. Посеред двору*

чорніла криниця з пригорілим журавлем (Вінграновський, 2004: 157). Автор акцентує найважливішу деталь в описі, удаючись до кількарязового повтору дієприкметників, що означають назви частин обійстя, постраждалих від пожеж.

Важливим для розуміння внутрішньої структури твору та авторського задуму є опис годування корови: **Минали дні, і Первінка з'їла всю вулицю за якийсь там тиждень, чесно віддаючи свої три стакани молока. Хату діда Рятушняка Первінка з'їла за два дні. Бо тої хати не було що їсти – лише на причілку висіла жменя житньої соломи, і то такої старої, ще старішої за діда** (Вінграновський, 2004: 160). Створена автором метонімічна конструкція з антропогенним просторовим елементом насичена глибоким психологізмом.

Активно функціонують у мові твору іменники зі значенням частин будівель: **А крізь відчинені двері сарая дивилась Первінка** (Вінграновський, 2004: 169); **Жінки і діти попритулялися до шибок, не зводячи тривожних очей з тітки Василини** (Вінграновський, 2004: 161); **Миколка виглянув у вікно: у їхніх воротах стояло душ десятеро жінок** (Вінграновський, 2004: 159); **Вкрита батьковим давнім піджаком, мати лежала скраю печі і дивилася в стелю** (Вінграновський, 2004: 158); **...прошепотів Миколка і навишиньках відчинив двері сінешні, двері хатні, тихо підійшов до печі** (Вінграновський, 2004: 162); **Миколка сидів на порозі сарая і слухав пісень з хати діда Рятушняка** (Вінграновський, 2004: 174). Така чітка деталізація увиразнює ракурс зображення.

Якщо в зображенні чужого простору автор удається до кінематографічного прийому звуження, то у творенні свого – до розширення: **Розгаслим вигоном до Миколчиного двору, знизу, від Кодими, згори від глинища сірими зграями потяглися з дїтьми жінки, за ними клигали, зимово кашляючи, діди, і сам вигін став широкий, аж не видно** (Вінграновський, 2004: 169); **Скільки прожив Миколка на світі, але такого ще не бачив! Від села до Розкопаної могили і від Розкопаної могили до села засновували люди. В мішках, у торбинах, на коромислах у відрах, в діжках на тачках люди носили і везли колгоспну пшеницю, яку батько закопав з дідом Рятушняком на початку війни таємно від усіх** (Вінграновський, 2004: 171). Таке кадрування у творенні оповіді підпорядковане передаванню відчуття очікуванню і радості, що зерно збереглося.

М. Вінграновський творить художній простір безвідносно до точок на карті, лише іноді використовуючи конкретні позначення відстаней та оніми: *Та я тут недалеко, із Кумарів, може, чули, дванадцять кілометрів* (Вінграновський, 2004: 151); Уживання власних назв слугує для уточнення місця дії та створення уявного простору: *Піду туди, за Розкопану могилу, де торік просо було* (Вінграновський, 2004: 162); *Лети, Петре, на Кам'яний Міст. Отам і сядемо. А з Кам'яного Мосту – на Криве Озеро. Подивимось, що там. З Кривого на Грушку і – додому* (Вінграновський, 2004: 175).

Окрім просторових назв, в авторській картині світу набувають особливої ваги колірні означення, якими наділено відповідні іменники. Упродовж усієї оповіді все навколо головного героя сіре: *Так вони і трусилися удвох з корівкою на спорожнілому базарі, на сірій землі під сірим небом* (Вінграновський, 2004: 150); ...*корівка слухняно потьопала за ним по сірій базарній землі у Миколчине село, додому* (Вінграновський, 2004: 151). Епітет *сірий*, сполучаючись із локативними назвами, набуває семантики 'холодний, спустошений'. А коли повертається з війни батько, а з ним і надія на краще майбутнє, усе стає золотим: *Миколка сидів у тата на колінах, поруч з дядьком Петром, і земля не чорна, не сіра, а золота мерехтіла під літаком, і над ним, і збоку. Так і летіли. Між білими хмарами над золотою землею* (Вінграновський, 2004: 175). Образ золотої землі, ніби контрастуючи з попереднім загальним тлом, розвиває узагальнене значення надії, життя.

Висновки

Отже, художній простір в аналізованому творі – це глибокий симбіоз природного та антропогенного світів, пропущених крізь призму сприйняття маленького героя.

Незважаючи на частотне використання номінацій антропогенного простору, у творі превалує природний. При цьому експліканти природного простору наділені більшим психологізмом, іноді навіть олюднюються у власне авторських метафоричних конструкціях, що повністю відповідає художньому задуму твору.

Використання онімів хоч і надає конкретики координатам зображуваних подій, але не применшує глобальність сприйняття художнього простору оповіді: майстерно й точно змальоване повоєнне

лихоліття очима дитини, що була змушена передчасно подорослішати – історія не тільки Миколки з Кумарів, а й цілого покоління світу.

Особливої уваги заслуговують використані у творі М. Вінграновським кінематографічні прийоми звуження та розширення простору, покадровості та багатоплановості простору. Це є однією з визначальних рис ідіостилю автора.

Художній простір, створений Миколою Вінграновським, відіграє важливу роль в організації сюжету, створенні образів та характерів, формує емоційне забарвлення тексту, що в перспективі потребує вивчення на матеріалі інших творів письменника.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Алексеева, О. О.** (2014). Часопросторовий вимір в оповіданні М. Вінграновського «Не дивись мені в спину...»: особливості синтаксичної організації. *Вісн. Харк. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*, 71 (1127), 11–16.
2. **Бабій, І. М.** (2014). Актуалізація дієслівної індивідуально-авторської номінації у романі «Северин Наливайко» М. Вінграновського. *Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*, 11, 65–69.
3. **Бащишина, О. Б.** (2016). Мовне вираження часу та простору в українській химерній прозі. (Дис. ... канд. філол. наук). Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
4. **Белінська, В. Є.** (2021). Концептосфера *природа* в поетичному словнику П. Перебийноса та А. Кичинського. (Дис. ... канд. філол. наук). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди.
5. **Голоюх, Л. В.** (2017). Авторська модальність естетичних номінацій простору в художніх текстах Галини Пагутяк. *Культура слова*, 86, 114–121.
6. **Голоюх, Л. В.** (2018). Лінгвософія часопростору в мовній картині світу Є. Пашковського. *Лінгвостилістичні студії*, 8, 152–169.
7. **Голубовська, І. В.** (2015). Дивовижний світ “дитячої поезії” Миколи Вінграновського. *Актуальні проблеми формування риторичної особистості вчителя в країномовному просторі*. Матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (с. 97–101). Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка.
8. **Гоменюк, О. О.** (2015). Концептосфери флори і фауни в українській дитячій прозі Є. Гуцала і М. Вінграновського. (Дис. ... канд. філол. наук). Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка.
9. **Гоменюк, О. О.** (2017). Особливості лінгвалізації концепту “лелека” в прозових творах шістдесятників для дітей. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, 5, 29–36.
10. **Довбня, І. П.** (2008). Поняттєвий апарат категорії простору в сучасній лінгвістиці. *Гуманітарний вісник*, 16, 319–321.
11. **Калашник, В. С.,** & Калашник, Ю. І. (2007). Фразеологія як чинник формування художнього світу поезії і прози Миколи Вінграновського. *Уч. зап. Тавр. нац. ун-ту ім. В. І. Вернадського. Серія «Філологія»*, 20 (59), 173–178.
12. **Калашник, Ю. І.** (2015). Особливості стилістичного синтаксису повісті Миколи Вінграновського «У глибині дощів». *Вісн. Харк. Нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*, (73), 40–43.
13. **Кремняк, Ю. О.** (2007). Типологічні особливості концепту вовка в українській прозі II пол. XX ст. (на матеріалі повісті М. Вінграновського «Сіроманець» та роману В. Слапчука «Сліпий дощ»). *Наук. вісн. Миколаїв. держ. ун-ту*, 14, 97–103.
14. **Линник, Н.** (2014). Синтез мистецтв у малій

прозі Миколи Вінграновського. *Вісн. Львів. ун-ту. Серія філологічна*, 60 (1), 249–256.

15. **Лотман, Ю. М.** (2002). Текст в тексті. В *Избранные статьи в трёх томах*. (Т. 1. Статті по семиотике и типологии культуры). (с. 58–78). Санкт-Петербург: Академический проект.

16. **Лутова, С. М.** (2019). Лексико-семантичне поле локусів сучасної української літературної мови. (Автореф. дис. ... канд. філол. наук). Вінниця: ДНУ імені Василя Стуса.

17. **Прокопович, Л.** (2011). «Я хочу розказати вам про наші ріки невеликі...» (мовний образ простору в поезії М. Вінграновського). *Культура слова*, 75, 50–55.

18. **Сологуб, Н.** (2011). «Кінь на вечірній зорі» (мова художньої прози М. Вінграновського). *Культура слова*, 75, 13–20.

19. **Уколова, О. О.** (2016). Стилістико-синтаксична організація малої прози Миколи Вінграновського. (Дис. ... канд. філол. наук). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна.

20. **Хачатурян, К. Р.** (2021). Художній час і простір у романістиці Панаса Мирного. (Дис. ... докт. філол. наук). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

21. **Шарова, Т. М.** (2007). Моральне становлення особистості та правдивий показ раннього дорослішання дітей війни в повісті М. Вінграновського «Первінка». *Наук. вісн. Миколаїв. держ. ун-ту*, 14, 131–135.

22. **Ющенко, М. П.** (2007). Концептуалізація простору у французькій мові. (Автореф. дис. ... канд. філол. наук). Київ: КНУ імені Т. Шевченка.

23. **Whorf, B. L.** (1956). *Language, Thought and Reality: Selected Writings*. New York: Wiley.

ДЖЕРЕЛА

1. **Вінграновський, М. С.** (2004). *Вибрані твори. Повісті й оповідання*. (Т. 3.). Тернопіль: Богдан.

REFERENCES

1. **Aliexsieieva, O. O.** (2014). Chasoprostorovy vymir v opovidanni M. Vinhranovskoho «Ne divis meni v spinu...»: osoblyvosti syntaksychnoi orhanizatsii [Temporal and spatial dimension in M. Vingranovsky's story «Don't look me in the back...»: features of syntactic organization]. *Visn. Khark. nats. un-tu imeni V. N. Karazina. Seriiia «Filolohiia» – Bulletin of V. N. Karazin Natsional University. Philology Series*, 71 (1127), 11–16 [in Ukrainian].

2. **Babii, I. M.** (2014) Aktualizatsiia diieslivnoi indivyduialno-avtorskoii nominatsii u romani «Severyn Nalyvvaiko» M. Vinhranovskoho [Actualization of the verb individual-author nomination in the novel «Severin Nalyvvaiko» by M. Vingranovsky]. *Nauk. chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 10: Problemy hramatyky i leksykolohii ukrainskoi movy – Scientific journal of M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Series 10: Problems of grammar and lexicology of the Ukrainian language*, 11, 65–69 [in Ukrainian].

3. **Bachyshyna, O. B.** (2016). Movne vyrazhennia chasu ta prostoru v ukrainskii khymerinii prozi [Linguistic expression of time and space in Ukrainian bizarre prose]. *Candidate's thesis*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].

4. **Bielinska, V. Ye.** (2021). Kontseptosfera pryroda v poetychnomu slovnyku P. Perebyinosa ta A. Kychynskoho [Conceptosphere of nature in the poetic dictionary of P. Perebyinos and A. Kichinsky]. *Candidate's thesis*. Kharkiv: KhNPU imeni H. S. Skovorody [in Ukrainian].

5. **Holoiiukh, L. V.** (2017). Avtorska modalnist estetychnykh nominatsii prostoru v khudozhnikh tekstakh Halyny Pahutiak [Author's modality of aesthetic nominations of space in Galina Pagutyak's literary texts]. *Kultura slova – The culture of the word*, 86, 114–121 [in Ukrainian].

6. **Holoiiukh, L. V.** (2018). Linhvosofia chasoprostoru v movnii kartyni svitu Ye. Pashkovskoho [Linguosophy

- of space-time in the linguistic picture of the world of E. Pashkovsky]. *Linhvostylistychni studii – Linguistic and Stylistic Studies*, 8, 152–169 [in Ukrainian].
7. **Holubovska, I. V.** (2015). Dyvovyzhnyi svit “dytiachoi poezii” Mykoly Vinhranovskoho [The wonderful world of “children’s poetry” by Mykola Vingranovsky]. *Aktualni problemy formuvannia rytorychnoi osobystosti vchytelia v ukrainomovnomu prostori*. Materialy Vseukr. nauk.-prakt. Internet-konf. – *Actual problems of formation of rhetorical personality of a teacher in the Ukrainian-speaking space*. Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical Internet conference (pp. 97–101). Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
8. **Homeniuk, O. O.** (2015). Kontseptosfery flory i fauny v ukrainskii dytiachii prozi Ye. Hutsala i M. Vinhranovskoho [Conceptospheres of flora and fauna in Ukrainian children’s prose by E. Gutsal and M. Vingranovsky]. *Candidate’s thesis*. Ternopil: TNPU imeni Volodymyra Hnatiuka [in Ukrainian].
9. **Homeniuk, O. O.** (2017). Osoblyvosti linhvalizatsii kontseptu “leleka” v prozovykh tvorakh shistdesiatnykiv dlia dytei [Peculiarities of lingualization of concept “stork” in prose of writers of the sixties for children]. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, 5, 29–36 [in Ukrainian].
10. **Dovbnia, I. P.** (2008). Poniattievi aparat katehorii prostoru v suchasni linhvistytsi [Conceptual apparatus of the category of space in modern linguistics]. *Humanitarnyi visnyk – Humanitarian Bulletin*, 16, 319–321 [in Ukrainian].
11. **Kalashnyk, V. S., & Kalashnyk, Yu. I.** (2007). Frazеологія як чинник формування художнього світу поезії і прози Миколи Вінграновського [Phraseology as a factor in the formation of the artistic world of poetry and prose of Nikolai Vingranovsky]. *Uch. zap. Tav. nats. un-tu im. V. I. Vernadskoho. Seriya «Filolohiia» – Scientific notes of V. I. Vernadsky Tav. nat. university. Series «Philology»*, 20 (59), 173–178 [in Ukrainian].
12. **Kalashnyk, Yu. I.** (2015). Osoblyvosti stylistychnoho syntaksysu povisti Mykoly Vinhranovskoho «U hlybini doshchiv» [Features of the stylistic syntax of Nikolai Vingranovsky’s novel «In the depths of the rains»]. *Visn. Khark. nats. un-tu imeni V. N. Karazina. Seriya «Filolohiia» – Bulletin of V. N. Karazin National University. Series «Philology»*, 73, 40–43 [in Ukrainian].
13. **Kremniak, Yu. O.** (2007). Typologichni osoblyvosti kontseptu vovka v ukrainskii prozi II pol. XX st. (na materialy povisti M. Vinhranovskoho «Siromanets» ta romanu V. Slapchuka «Slipyi doshch») [Typological features of the concept of the wolf in Ukrainian prose II half of the XX century (based on M. Vingranovsky’s novel «The Orphan» and V. Slapchuk’s novel «Blind Rain»)]. *Nauk. visn. Mykolaiv. derzh. Un-tu – Scientific Bulletin of Mykolayiv State University*, 14, 97–103 [in Ukrainian].
14. **Lynnyk, N.** (2014). Syntez mystetstv u malii prozi Mykoly Vinhranovskoho [Synthesis of arts in short prose by Mykola Vingranovsky]. *Visn. Lviv. un-tu. Seriya filolohichna – Bulletin of Lviv. university. Philological Series*, 60 (1), 249–256 [in Ukrainian].
15. **Lotman, Yu. M.** (2002). Tekst v tekste [Text within text]. In *Izbrannye stat’i v tryox tomakh*. (Vol. 1. Stat’i po semiotike i tipologii kul’tury) – *Selected articles in three volumes*. (Vol. 1. Articles on semiotics and typology of culture). (pp. 58–78). Sankt-Peterburg: Akademicheskij proekt [in Russian].
16. **Lutava, S. M.** (2019). Leksyko-semantychne pole lokusiv suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy [Lexical and semantic field of loci of modern Ukrainian literary language]. *Extended abstract of candidate’s thesis*. Vinnytsia: DNU imeni Vasylia Stusa [in Ukrainian].
17. **Prokopovych, L.** (2011). «Ya khochu rozkazaty vam pro nashi riky nevelyki...» (movnyi obraz prostoru v poezii M. Vinhranovskoho) [«I want to tell you about our small rivers...» (linguistic image of space in the poetry of M. Vingranovsky)]. *Kultura slova – Culture of the Word*, 75, 50–55 [in Ukrainian].
18. **Solohub, N.** (2011). «Kin na vechirni zori» (mova khudozhnoi prozy M. Vinhranovskoho) [«Horse at the Evening

Dawn» (the language of fiction by M. Vingranovsky)]. *Kultura slova – Culture of the Word*, 75, 13–20 [in Ukrainian]. 19. **Ukolova, O. O.** (2016). Stylistyko-syntaksychna orhanizatsiia maloi prozy Mykoly Vinhranovskoho [Stylistic and syntactic organization of short prose by Mykola Vinhranovsky]. *Candidate's thesis*. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina [in Ukrainian]. 21. **Khachaturian, K. R.** (2021). Khudozhnii chas i prostir u romanistytsi Panasa Myrnoho [Artistic time and space in the novels of Panas Mirnyi]. *Doctor's thesis*. Kharkiv: KhNPU imeni H. S. Skovorody [in Ukrainian]. 22. **Sharova, T. M.** (2007). Moralne stanovlennia osobystosti ta pravdyvyi pokaz rannoho doroslishannia ditei viiny v povisti M. Vinhranovskoho «Pervinka» [Moral formation of personality and true display of early adulthood of children of war in M. Vinhranovsky's novel «The Firstborn»]. *Nauk. visn. Mykolaiv. derzh. un-tu – Scientific Bulletin of Mykolayiv State University*, 14, 131–135 [in Ukrainian]. 23. **Yushchenko, M. P.** (2007). Kontseptualizatsiia prostoru u frantsuzkii movi [Conceptualization of space in French]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: KNU imeni T. Shevchenka [in Ukrainian]. 24. **Whorf, B. L.** (1956). *Language, Thought and Reality: Selected Writings*. New York: Wiley [in English].

SOURCES

1. **Vinhranovskiy, M. S.** (2004). *Vybrani tvory. Povisti y opovidannia*. [Selected works. Stories and short stories]. Ternopil: Bohdan [in Ukrainian].

Скидан Марина Сергіївна – аспірант кафедри української мови, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; вул. Валентинівська, 2, Харків, 61168, Україна.

Tel. +38-063-459-68-88

E-mail: marinaskidan22@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6123-3479>

Skydan Maryna Serhiivna – Postgraduate Student at the Ukrainian Language Department, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University; 2 Valentynivska Str., Kharkiv, 61168, Ukraine.

Надійшла до редакції 03 травня 2022 р.

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Скидан М. С. Мовний образ простору в оповіданні М. Вінграновського «Первінка». *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди*. Харків, 2022. Вип. 56. С. 306–317. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2022.56.23>

APA: Скидан, М. С. (2022). Мовний образ простору в оповіданні М. Вінграновського «Первінка». *Лінгвістичні дослідження*, 56, 306–317. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2022.56.23>

Маленко О. О. Комунікація як складник професійного іміджу: проблеми успішності / неуспішності	219
Швелідзе Л. Д. Реалізація конфліктної взаємодії в коментарях користувачів українського сегменту соцмережі Facebook.....	235

ЛІНГВОПОЕТИКА. ЛІНГВОКОНЦЕПТОЛОГІЯ. ОНОМАСТИКА

Skorobohatova O. O., Stepanchenko I. I., Orobinska M. V. Paradigmatic System of Grammatical Units (Based on Poetic Text Analysis)	244
Калініченко В. І. Мілітіпсевдоніми як особливий вид антропонімів у вітчизняних лінгвістичних студіях	256
Крехно Т. І., Кордулян М. І., Жукова А. І. Лінгвокогнітивна репрезентація концепту ПРАЦЯ в говірках Центральної Слобожанщини (на матеріалі текстів Куп'ящини).....	268
Олексенко О. А. Художня функція номінативних речень в українському поетичному мовленні	283
Омельченко А. Г. Семантика імператива в поетичному мовленні Ліни Костенко	295
Скидан М. С. Мовний образ простору в оповіданні М. Вінграновського «Первінка».....	306
Янчура Д. Українська ономастична школа в Польщі: аспектуальний огляд проблеми.....	318

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Зосімова О. В., Лисянська Ю. С. Відтворення культурно маркованої лексики в англомовному перекладі повісті Марка Вовчка «Інститутка».....	339
Карпенко Н. А. Особливості відтворення прагматики рекламних слоганів в англо-українському перекладі	351
Міняйло Н. В., Баласанян О. Д. Художньо-образна мариністика в українськомовних перекладах творів Ернеста Гемінґвея.....	360

ЛІНГВОДИДАКТИКА

Папіш В. А. Модерні посібники із психолінгвістики в Україні: інтерпретація переваг і недоліків.....	371
Тележкіна О. О., Голтвеницька М. В. Застосування елементів STREAM-технології на заняттях з української мови.....	388

РЕЦЕНЗІЇ

Шумицька Г. В. Про харківську «Полігранну філологію без кордонів» з Ужгорода: добре В'ЄДНО	405
Відомості про авторів.....	410
Інформаційний лист.....	413